

МІЖОСОБИСТІСНІ СТОСУНКИ У РАННЬОМУ ДОРОСЛОМУ ВІЦІ: ГЕНДЕРНІ ВІДМІННОСТІ

Кравчук Лідія Миколаївна

Студентка

Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

Вступ. Міжособистісні стосунки є центральним елементом соціального розвитку особистості, особливо у період раннього дорослого віку (18–30 років), коли формується ідентичність, закладаються основи для подальшого емоційного, особистісного та професійного життя. Саме в цьому віковому періоді молоді люди активно вступають в дружні, ділові та романтичні взаємини, що потребують емоційної зрілості, комунікативних навичок та здатності до саморефлексії. Проте нерідко ці стосунки можуть набувати токсичного характеру - супроводжуватися емоційним тиском, знеціненням, маніпуляціями та порушенням особистісних кордонів.

Особливої уваги потребує аналіз токсичних міжособистісних стосунків з урахуванням гендерних відмінностей, адже жінки та чоловіки можуть по-різному сприймати та реагувати на токсичну поведінку, а також, переживати її наслідки. Гендерні стереотипи, соціальні очікування та культурні норми впливають як на форму прояву токсичних патернів поведінки, так і на готовність особистості розпізнавати їх і виходити з подібних взаємин.

Наукове вивчення цього явища є вкрай актуальним, оскільки дозволяє не лише глибше зрозуміти механізми виникнення токсичних стосунків у молодих людей, а й сприяти профілактиці деструктивних моделей поведінки в міжособистісній взаємодії.

Ціль роботи. Здійснити емпіричне вивчення особливостей міжособистісних стосунків у ранньому дорослому віці з урахуванням гендерних відмінностей, а також виявити психологічні чинники, що впливають на формування та розвиток цих стосунків.

Матеріали та методи. Для досягнення мети та виконання завдань дослідження використовуються емпіричні методи (Тест на міжособистісну залежність Опитувальник міжособистісної залежності; Тест незакінчених речень (авторська версія Р. П. Федоренко); дослідження характерологічних тенденцій за методикою Т. Лірі) та математико-статистичні (критерій Манна-Уїтні).

Результати та обговорення.

Таблиця 1

Рівень міжособистісної залежності чоловіків та жінок за шкалами гендерних особливостей міжособистісних стосунків

Рівень міжособистісної залежності	Емоційна опора на інших		Невпевненість у собі		Прагнення до автономії	
	Осіб	%	Осіб	%	Осіб	%
Чоловіки						
Високий	9	36,00	11	44,00	9	36,00
Середній	10	40,00	7	28,00	7	28,00
Низький	6	24,00	7	28,00	9	36,00
Жінки						
Високий	5	20,00	11	44,00	10	40,00
Середній	12	48,00	8	32,00	8	32,00
Низький	8	32,00	6	24,00	7	28,00

Дослідження за методикою «Опитувальник міжособистісної залежності» (IDI) показало, що рівень міжособистісної залежності суттєво залежить як від гендеру, так і від віку. Чоловіки у молодому віці частіше демонструють високий рівень емоційної залежності, однак з віком їх прагнення до автономії зростає. Жінки, навпаки, у молодому віці більш незалежні, але після 25 років виявляють підвищену потребу в емоційній підтримці. Також встановлено, що невпевненість у собі є однаково поширеною серед обох статей, однак прагнення до автономії виявилось вищим серед жінок, що свідчить про тенденцію до особистісного зростання й самостійності.

Таблиця 2

Вікова структура емоційного стану та адаптаційних можливостей в контексті гендерних особливостей міжособистісних стосунків

Емоційний стан і адаптаційні можливості особи	Всього		Чоловіки		Жінки	
	Осіб	%	Осіб	%	Осіб	%
Позитивний	13	26	6	24	7	28
Стабільне, але не ідеальне середовище	23	46	13	52	10	40
Низька задоволеність життям	14	28	6	24	8	32

Результати дослідження за методикою «Тест незакінчених речень» (THR)

свідчать про наявність різниці в емоційному стані й адаптаційних можливостях чоловіків і жінок. Жінки частіше виявляють позитивне сприйняття стосунків, але також демонструють вищий рівень стресу, що може бути наслідком глибшого емоційного залучення. Чоловіки здебільшого перебувають у стабільному емоційному стані, але виявляють меншу емоційну гнучкість. Такі дані підтверджують важливість врахування гендерних емоційних реакцій при аналізі токсичних чи гармонійних аспектів міжособистісної взаємодії.

Таблиця 3

Результати дослідження гендерних особливосте міжособистісних стосунків за віковими групами через призму позиціонування особи

Позиціонування особи	Всього		До 20 років		21-25 років		26-30 років	
	Осіб	%	Осіб	%	Осіб	%	Осіб	%
Чоловіки								
Авторитарна особи	10	40,00	4	36,36	3	37,50	3	50,00
Залежна особа	15	60,00	7	63,64	5	62,50	3	50,00
Жінки								
Авторитарна особи	6	24,00	1	12,50	3	27,27	2	33,33
Залежна особа	19	76,00	7	87,50	8	72,73	4	66,67

За результатами «Дослідження характерологічних тенденцій Т. Лірі» встановлено, що жінки частіше демонструють залежну модель поведінки у стосунках (76%), тоді як чоловіки частіше займають авторитарну позицію (40%). З віком у чоловіків зростає рівень авторитарності та знижується залежність, що може свідчити про зростання самостійності. У жінок із віком дещо зменшується рівень залежності, але він залишається високим. Також жінки демонструють більшу емоційну вразливість та чутливість до соціальних очікувань. Загалом виявлені патерни свідчать про наявність гендерних стереотипів, що впливають на самосприйняття та міжособистісну поведінку.

Таблиця 4

Результати виявлення взаємозв'язків між психологічними характеристиками та гендерними особливостями міжособистісних стосунків за критерієм Манна-Уїтні

Фактор	U-критерій	p-значення	Статистично значуща різниця (p < 0,05)
Залежність	450,5	0,032	Так
Рівень стресу у відносинах	392,0	0,008	Так
Загальний емоційний стан і адаптаційні можливості особи	510,3	0,078	Ні
Позиціонування у стосунках	370,2	0,002	Так

Результати кореляційного аналізу засвідчили наявність тісного взаємозв'язку між гендерними особливостями та психологічними характеристиками міжособистісних стосунків. Найсильніші зв'язки виявлено з такими факторами, як позиціонування у стосунках, емоційний стан та рівень стресу. Жінки частіше демонструють залежну поведінку і вищу емоційну чутливість, тоді як чоловіки – авторитарність та прагнення до контролю. Аналіз за критерієм Манна-Уїтні підтвердив наявність статистично значущих гендерних відмінностей за трьома з чотирьох ключових показників. Це свідчить про важливість урахування гендерного чинника при дослідженні токсичних моделей міжособистісної взаємодії.

Висновки. Результати опитувальника міжособистісної залежності (IDI) показали, що чоловіки й жінки відрізняються за рівнем емоційної залежності та прагненням до автономії, з віковою динамікою, що відрізняється за статтю. Дані ТНР засвідчили, що жінки виявляють вищу емоційну залученість та стрес, тоді як чоловіки – емоційну стабільність, але меншу гнучкість. Аналіз характерологічних тенденцій за методикою Т. Лірі підтвердив, що жінки частіше дотримуються залежної моделі поведінки, а чоловіки – авторитарної, що узгоджується з виявленими гендерними стереотипами у стосунках.